

Spomini na mojo mater.

(Spisal *Josip Martin.*) = *J. V. Cankar* *J. Sinkovc*

akor bi videl še danes njih dobri, blagodušni obraz, njih mile oči, iz katerih je sijalo toliko ljubezni in dobrosrčnosti! Kakor bi slišal še vedno njih glas, kako me opominjajo in prosijo z rahlimi, le redkokdaj strogimi in ostrejšimi besedami: „Varuj se, moj sin, da ne zabredeš na stranska pota; pazi se, da ne zaideš v zágate, iz katerih se je le težko še rešiti. Pri vsakem svojem koraku poslušaj svojo vest in ne pozabi na Boga!“

V šumenju dneva in v skrbeh življenja, v trenutkih polnih žalosti in omahovanja, v veselih urah brezskrbnosti in sreče, — vedno jih vidim pred seboj, svojo ljubo, dobro mater, vedno se mi zdi, da plava nad mano njih ljubeča duša in da skrbé zame kakor nekdanj.

Najjasnejše pa se jih spominjam o tistem večernem času. Zunaj je mesto umolknilo in noč je legla črna in hladna na utrujeno zemljo. Pred mano gorí luč in obseva z bledo, trepetajočo svetlobo knjige, ležeče po mizi, in posteljo in stene.

In pred moje duševne oči prihajajo nekdanji časi, — lepi in jasni, da se mi toži po njih iz globočine srca, da bi jih poklical nazaj in živel še jedenkrat, če bi bilo to mogoče . . .

A ne vrnejo se več. Ura beži za uro in leto za leto; pozabljene so kmalu vse skrbi, pozabljeni vsi žalostni in srečni trenotki in samo slabi sledovi ostanejo še v srcu po njih . . .

Spominjam se, kakšna grenka žalost me je ovladala ob materini smrti. Zdel sem se samemu sebi kakor ptica, ki ji odrežejo peroti. „Kam naj se obrnem, kaj naj počnem? Kdo naj mi svetuje, kadar omahujem mej blagim in hudim? Kdo naj me odslej tolaži, kadar položi nesreča svojo železno roko na mojo ramo? Kdo naj se veseli mojega napredka in moje sreče?“

A hujše kakor vse to je bila težka, tako neizmerno težka zavest, da sem tolikrat in tako brezčutno žalil svojo mater; da sem jim iz svojeglavnosti in lahkomiselnosti napravljaj toliko grenkih ur. Vsaka solza, ki so jo prelili kdaj moja mati zaradi mene, ležala je sedaj na mojem srcu, vroča in pekoča, kakor kaplja stopljenega svinca . . . Toda kesanje je bilo prepozno, prepozno sem jim poljubljal mrzle, odrevenele roke in jih prosil odpuščanja. Ležali so tam na mrtvaškem odru, bleđi in mirni, in ljubeč, prijazen smehljal je plaval na njih mrtvih ustnih.

Oh, da bi mogel priklicati preteklost nazaj! Kako bi jih ljubil, svojo dobro mater, kako bi poslušal vsako njih besedo! Niti jedna sama solza ne bi jim smela več skaliti prijaznih očij. Ne bilo bi jim treba zapovedovati, ne opominjati in ne prositi; ubogal bi jih na prvi pogled in služil jim veselo in udano, kakor mora služiti otrok svoji materi . . . A z vsem tem ne bi jim mogel poplačati nikdar vseh skrbij in tolike ljubezni.

Toda malo je otrok, ki bi se spominjali svojih dolžnostij o pravem času. Najbolj ljubeče in najbolj skrbne matere imajo za plačilo navadno samo nehvaležnost in neubogljivost . . . Kadar pa mu mati umrje, takrat šele se spomni otrok, kaj je izgubil. A potem joka prepozno in prepozno si želi nazaj minulih dni, da bi popravil in izbrisal, kar je zagrešil.

Tako se je zgodilo z menoj.

Dokler so živeli moja mati, slišal sem samo njih nauke in opomine, videl samo, kako so delali brez prenehanja in se trudili zame, dokler jim ni izkopala prevelika skrb in napornost prezgodnjega groba. A tega nisem takrat videl, kako so prebdeli v skrbeh in molitvi cele noči, videl nisem njih tihe, vroče materinske ljubezni, s katero so spremljali vsak moj korak, kakor zvesti angelj varuh. Vse to čutim šele sedaj, ko jih kličem zaman v trenutkih žalosti in solzá . . . Ali vendar: — kadar se jih spominjam, potolaži in umiri se moje srce in jaz čutim, da plava njih duša nad mano, visoko gori nad zvezdami, kjer ni več nikakih skrbij in nikake bolesi . . .

„Spominjajte se me, mati, ljuba moja mati; spominjajte se me v svetli nebeški krasoti, da se ne izpodtakne moja noga, da ne omahnejo moje roke!“

I.

Sestra mi je pravila pozneje o nekem dogodku, ki mi prikliče v oči solze hvaležnosti in ljubezni, kadar se ga domislim . . .

Hodil sem v prvo šolo v mestu; vsak mesec ali še bolj pogosto so prišli mati, da so mi prinesli pošito in oprano perilo in da so oskrbeli še mnogo drugih stvari. Hrano sem imel skromno in tudi za stanarino in obleko mi je hodila precej trda. Mati so si odtrgali zadnji grižljaj od ust, da so mi mogli dati od časa do časa kakšno desetico; hodili so v mesto peš, v blatu in snegu, — štiri dobre ure. Zjutraj na vse zgodaj so se odpravili in utrujeni in polni skrbij so se vračali zvečer domov.

Bilo je v decembru. Sneg je naletaval neprestano v drobnih, ledenih iglicah, ki so se zasajale v obraz, kakor bi zbadal vanj z ostrimi bucikami. Tako je bilo dan za dnem. Vsa pota so bila pokrita z blatno mešanico, ki je segala tu pa tam čez gležnja.

Zunaj je bilo še temno in leden mráz je pritiskal na zemljo. Moja mati so vstali in prižgali luč. Sestri sta še mirno spali, le mlajši brat se je za trenotek vzbudil, pa je takoj zopet zadremal. Kmalu je bil napravljen v peči ogenj in pristavljen lonček kave. Mej tem, ko se je kuhal zajutrek, pa so se mati napravljali za dolgo pot. Pregledali so še jedenkrat vse, kar so bili pripravili prejšnji dan, da ponesó meni v mesto. Naposled so povezali vse skupaj v veliko višnjevo ruto, prekrižali se, sklenili roke in sedli k peči. Kaj so tačas mislili? Za koga so molili tako goreče, da so jim padale solze po suhih, od trpljenja nagubanih licih . . .?

Zajutrek je bil kuhan in mati so vzbudili mojo starejšo sestro, da ji naročé, kaj naj počno ves dan doma in kako naj se vedejo, da bi ne bilo zvečer pritoževanja in prepirov. Uredili so, kar je bilo treba za kosilo in

večerjo in — odšli so na cesto, v mrzlo zimsko noč, še predno se je začelo jasniati nebo na vzhodu.

Kakšna pot je bila to! Noga je zastajala pri vsakem koraku v mastnem, s snegom in ledom namešanim blatu. Na planem je začel briti ostrí jutranji veter in na obleki, na laseh, na obrvih in trepalnicah se je prikazala slana v mrzlih belih nitih. Obraz jim je pokrila kmalu tenka ledena mrena in ustna so postala trda in okorna, kakor bi bila zamrznila drugo na drugo.

A dobra mati so šli neutrudno dalje s hitrimi, enakomernimi koraki. Niso se zmenili ne za mraz ne za burjo, tako polno je bilo njih srce težkih skrbij in vroče ljubezni. Ozrli so se sedaj pa sedaj nazaj, če ne prihaja kakšen voznik, da prisedejo vsaj za nekaj časa in si odpočijejo. Toda bilo ni nikogar.

Na pol pota je stala gostilna, kjer se je mudil navadno vsakdo, ki je prihajal iz mesta v našo vas. Ali moja mati se niso smeli muditi, niso si smeli privoščiti niti kapljice brinjevca, da bi si ogreli premrle ude. Le dalje, dalje, — za sina . . .!

Prišli so v mesto, na moje stanovanje, kjer so čakali, da sem prišel iz šole. Skoro prestrašil sem se svoje matere, tako izmučen in premrzl je bil njih obraz, ozeble in odrevenele so jim bile roke. Ali nasmehljali so se iskreno in ljubeznivo, ko sem vstopil v sobo, in njih pogled me je objel s tistim gorkim, prisrčnosti in sočutja polnim žarkom, kakor prihaja samo iz materinih očij.

„Kako dolgo te ni bilo! . . . Ali si zdrav? . . . Kako se ti godi?“

In sledila so tista nešteta vprašanja o najneznatnejših malenkostih, ki so pričala vsa o neprestanih skrbih zame in za mojo srečo. Jaz sem odgovarjal samo površno in — Bog mi odpusti, — velikrat nisem povedal čiste resnice, da bi matere ne žalil in ne vznemirjal.

„Pa kako ste mogli priti peš po taki poti in v takem mrazu? Kaj niste mogli dobiti nobenega voza?“

„Ni bilo take sile. Cesta je bila še precej zmrzla; samo bolj proti mestu se je že otajala . . .“

Odšel sem kósit in čez pol ure sem se vrnil na stanovanje.

Mati so sedeli še vedno tam; razgovarjali so se z gospodinjjo o mnogih potrebnih stvareh, za katere se pa jaz takrat nisem veliko brigal. Potem so se šli zahvalit različnim mojim dobrotnikom, ki so mi skrbeli za hrano in pomagali plačevati stanarino. Naposled, bilo je že precej pozno popoldne in jaz sem bil ravno šole prost, odpravili so se zopet proti domu. Peš, kakor so bili prišli. Spremljal sem jih nekoliko poti in izpraševali so me o šoli in drugem ter mi dajali nauke, katerih pa v svoji tedanji lahkomiselnosti in brezskrbnosti nisem posebno pazno poslušal. Ali kljub temu vem, da sem prav tisti dan še bolj kakor kdaj prej čutil veliko ljubezen in hvaležnost do svoje matere. Hotel sem jih vprašati, kje so kosili, ali so utrujeni, ali se nič ne bojé te dolge, dolge poti in kako bodo hodili, ko se že bliža noč. Toda iz neznanega vzroka so mi zastala vsa ta vprašanja v grlu. Naposled sva se poslovila. Predno pa sva se ločila, stisnili so mi v roko desetico.

„Da ne boš lačen“, so pripomnili z nekako čudno žalostnim smehljajem. Gledal sem še dolgo časa za njimi, kako so stopali po razmočeni cesti s trudom in muko, dokler niso izginili za ovinkom.

Noč je prihajala hitro in dohitela je mojo mater sredi pota. Kako so jim začele omagovati moči, — kako so se ozirali in poslušali, če ne prihaja morda kak voz, — kako so potem hiteli dalje, premraženi in do smrti utrujeni, — vsega tega si ne smem predstavljati in srce se mi stiska od žalosti, če se spomnim tistega dne . . . In vse to samo zame, iz same čiste, neizmerne ljubezni!

Prišli so naposled domov že pozno v noč in se zgrudili na stol. Zapustile so jih zadnje moči in izgubili so zavest. Moje sestre so begale prestrašene krog njih in jim močile čelo in senca z vodo in kisom. Čez dobre pol ure so se ovestili, toda vsi udje so jim bili težki, kakor bi se jim po žilah pretakal raztopljen svinec namesto krvi.

Zavžili niso ves dan ničesar. Zadnjo desetico so bili dali meni, — ko sem prišel od kosila. Sami pa so hodili ves dan v mrazu in burji; v svoji materinski ljubezni so pozabili nase. Ako bi bilo meni v blagor in srečo, dali bi si iztrgati iz prsij svoje gorko srce, — to srce polno vzvišene, ne^lrazumljive ljubezni . . .

Tudi ko bi še živeli moja mati, ne mogel bi jim nikdar poplačati niti jednega trenutka njihovih skrbij.

A sedaj počivajo . . .

(Dalje prihodnjič.)

Svetniki-ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

XLIX.

Sv. Anton Padovanski († 1232), iz reda sv. Frančiška, jeden najbolj priljubljenih in najslavnejših svetnikov, je bil velik čudodelnik.

Ko je nekoč v mestu Bourges (beri: Burž) pridigoval, se je hotel neki krivoverec ž njim prepirati o pričujočnosti Jezusa Kristusa v najsvetejšem Zakramentu. Svetnik je bil zadovoljen. Guidald (tako je bilo ime krivovercu) pride o odločenem času, in prepir se prične. Kaj hitro užene svetnik krivoverca s tako tehtnimi in neovrgljivimi dokazi, da ne vé ničesar več ugovarjati. Pa prevzetni krivoverec se še noče udati zaradi velike množice zbranega ljudstva in, da bi se rešil iz zadrege, reče svetniku: „Ako mi moreš s čudežem dokazati pričujočnost Jezusa Kristusa v zakramentu presvetega Rešnjega Telesa, pa sem pripravljen sprejeti katoliško vero. Svetnik mu odgovori: „Zaupam svojemu Zveličarju Jezusu Kristusu, kateri mi bo milostno dodelil, kar zahtevaš.“ — „Poslušaj“, reče sedaj krivoverec, „tri dni ne bom dal ničesar jesti svojemu me z g u; potlej pa mu bom vpričo zbranega ljudstva